C/2024/1571

5.3.2024

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om konsekvenserne af høje energipriser for landbrugssektoren og landdistrikterne

(initiativudtalelse)

(C/2024/1571)

Ordfører: **Simo TIAINEN**

Plenarforsamlingens beslutning	23.2.2023
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
	Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	22.11.2023
Resultat af afstemningen	48/0/0
(for/imod/hverken for eller imod)	
Vedtaget på plenarforsamlingen	14.12.2023
Plenarforsamling nr.	583
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	182/0/2

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. Stigningerne i energipriserne og risikoen for afbrydelser i energiforsyningen har været nogle af de største bekymringer for EU i det seneste år, og der er truffet en lang række foranstaltninger på EU-niveau og af medlemsstaterne. Landdistrikterne og især landbrugssektoren i EU er blevet hårdt ramt af de høje energipriser.

1.2. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) konstaterer, at Kommissionen og medlemsstaterne har indført en række foranstaltninger for at tackle konsekvenserne af de stigende energipriser. EØSU bemærker, at medlemsstaterne i stedet for nationale politiske ad hoc-tiltag bør være bedre til at anvende instrumenterne i de nationale strategiske planer for den fælles landbrugspolitik til at tackle kriser som følge af hastige forandringer på markedet.

1.3. EØSU påpeger, at de hastigt stigende priser og dermed hastigt stigende produktionsomkostninger også udgør en udfordring for mekanismerne i den fælles landbrugspolitik. Derfor foreslår EØSU, at Kommissionen overvejer at medtage konjunkturudlignende elementer i instrumenterne under den fælles landbrugspolitik efter 2027.

1.4. EØSU støtter alle initiativer, der har til formål at mindske afhængigheden af fossilbaserede rå- og hjælpestoffer og energikilder. EØSU understreger behovet for bedre politiksammenhæng for at øge tempoet i den grønne omstilling, navnlig dekarboniseringen og overgangen til ikkefossile energikilder. Disse mål bør i højere grad medtænkes ikke blot i landbrugs- og landdistriktspolitikkerne, men også i andre sektorpolitikker.

1.5. EØSU bakker kraftigt op om tanken om, at kontraktpraksis i fødevareforsyningskæden i højere grad bør tage hensyn til de højere produktionsomkostninger i primærproduktionen. Kontrakter, der relaterer sig til fødevareforsyningskæden, er normalt rigide og tager ikke tilstrækkeligt hensyn til hastigt skiftende produktionsomkostninger. EØSU gør klart gældende, at situationen skal forbedres. EØSU opfordrer til, at aftalelovgivningen og kontraktpraksis harmoniseres af hensyn til sammenhængen og effektiviteten medlemsstaterne imellem. EØSU understreger, at kvaliteten af de statistiske data om landbrugernes produktionsomkostninger og prismargener skal forbedres.

1.6. Høje energipriser påvirker erhvervslivet og den økonomiske aktivitet i landdistrikterne. Usikkerheden har mindsket investeringslysten og hævet barren for ansættelse af arbejdstagere. Det indebærer en risiko for færre beskæftigelsesmuligheder i navnlig fjerntliggende områder og landdistrikter, hvor der sjældent findes alternativer. Udvikling af energiinfrastruktur understøtter skabelsen af nye beskæftigelsesmuligheder og kan også udgøre alternative indtægtskilder for landbruget og andre aktører i landdistrikterne.

1.7. EØSU påpeger, at landdistrikternes fremtid og velstand er af afgørende betydning for Europas fødevaresikkerhed, strategiske uafhængighed ([1]) og modstandsdygtighed samt for et bæredygtigt energimiks, der bidrager til EU's energiuafhængighed. EØSU mener, at det er vigtigt at forpligte sig til at gennemføre målene i EU's langsigtede vision for landdistrikterne ([2]). Desuden understreger EØSU vigtigheden af at opretholde og udvikle infrastrukturen i landdistrikterne i hele EU. Ordentlig og godt vedligeholdt infrastruktur øger modstandsdygtigheden og gør det muligt at tilpasse sig under nye kriser.

1.8. EØSU understreger, at de lokale og regionale energifællesskabers rolle skal anerkendes og fremmes for at opnå en retfærdig og effektiv energiomstilling i landdistrikterne ([3]). EØSU ser mange muligheder i energifællesskaber og finder navnlig VE-fællesskaber yderst interessante i et landdistriktsperspektiv. Fremme af lokale og regionale energifællesskaber skal ledsages af let adgang, bureaukratisk fleksibilitet og en mindskelse af de administrative byrder. Det er vigtigt, at denne type projekter i landdistrikterne også støttes med EU-midler.

1.9. EØSU fremhæver betydningen af energibesparelser og energieffektivitet inden for såvel det private som det offentlige forbrug. Dette kan bl.a. opnås via energirenovering af bygninger, investeringer i nye maskiner og anden teknologi samt mindre energiforbrugende landbrugsaktiviteter.

2. **Indledning**

2.1. Ruslands grusomme og uprovokerede, ulovlige krig mod Ukraine udløste en hidtil uset energikrise i EU. Energipriserne begyndte at stige hurtigt i efteråret 2021 og eksploderede efter krigen brød ud i slutningen af februar 2022. De markant højere energipriser gjorde det svært for borgere og virksomheder overalt i EU. Stigningerne i energipriserne og risikoen for afbrydelser i energiforsyningen har været nogle af de største bekymringer for EU i det seneste år, og der er truffet en lang række foranstaltninger på EU-niveau og af medlemsstaterne. Samtidig er EU i gang med at gennemføre en ambitiøs omstilling til en CO_2-neutral økonomi. Formålet med denne udtalelse er at foretage en mere indgående gennemgang af de høje energiprisers konsekvenser for landbrugssektoren og landdistrikterne samt at fremsætte anbefalinger til afbødning af de negative konsekvenser.

2.2. Landbrugssektoren, som er en strategisk sektor i EU og vigtig for vores landdistrikter, er blevet hårdt ramt af de høje energipriser. Landbrugsproduktion kræver store mængder energi enten direkte eller indirekte ved anvendelse af energikrævende produktionsinput navnlig gødningsstoffer. Stigningen i energipriserne har haft stor indvirkning på omkostningerne til landbrugsproduktion og skabt øget usikkerhed på markedet. Som følge heraf har mange landbrugere oplevet en svækkelse af likviditeten og haft svært ved at fortsætte deres virksomhed.

2.3. Mange landbrugsaktiviteter er sæsonbestemte, og dermed er også energiforbruget sæsonbestemt. I sæsonen er det ofte vanskeligt at justere energiforbruget som en reaktion på prisstigninger og energimangel. Kunstvanding og anden vandforvaltningspraksis skal foregå, og markmaskiner skal køre på det rette tidspunkt i vækstsæsonen. Hurtige prisstigninger medfører uforudsete omkostninger og kan bringe bedrifternes og andre landdistriktsaktiviteters likviditet og rentabilitet i fare.

([1]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »strategisk autonomi og fødevaresikkerhed og –bæredygtighed« (EUT C 105 af 4.3.2022, s. 56).
([2]) https://rural-vision.europa.eu/index_da.
([3]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om energiomstillingen og den digitale omstilling i landdistrikter (EUT C 486 af 21.12.2022, s. 59).

2.4. I landdistrikterne har de høje energipriser øget omkostningerne til basale fornødenheder såsom opvarmning, elektricitet, logistik og transport. I landdistrikter er der ofte begrænset adgang til energiinfrastruktur, og der skal ofte tilbagelægges lange afstande. Denne situation udgør en stor belastning for landbefolkningen og virksomheder i landdistrikterne. Gennemsnitsindkomsten i landdistrikter er lavere end i byområder ([4]). Beboere i landdistrikter er i større risiko for social udstødelse og energifattigdom. Samtidig er det blevet vanskeligt at drive virksomhed i landdistrikter og være konkurrencedygtig. De høje energipriser har gjort det vanskeligere for landbosamfundene at få adgang til økonomisk overkommelige og stabile energikilder. Risikoen for fattigdom i landdistrikterne bliver dermed stadig større.

2.5. Hastige markedsændringer har konsekvenser for samfundet generelt. Turbulensen på energimarkederne har været en væsentlig kilde til inflationen i EU. Det harmoniserede forbrugerprisindeks for elektricitet, gas og andre brændsler var i gennemsnit 60 % højere i 2022 sammenlignet med prisniveauet i 2020. Inden for landbruget var den tilsvarende ændring i energipriserne endnu større. Samlet set steg energipriserne i landbruget med 86 % inden for samme toårsperiode ([5]).

3. **Konsekvenserne af høje energipriser for landbrugssektoren**

3.1. Tempoet i udviklingen på energimarkedet i EU i 2021 og 2022 ses tydeligst i ændringerne i priserne på naturgas. Naturgasprisen er en tilstrækkelig indikator for den samlede udvikling i energipriserne, eftersom gas er en væsentlig kilde til opvarmning og prissætteren på EU's elmarked. For landbruget er naturgas et vigtigt råstof til produktionen af kvælstofgødning. Ud over det naturgasdrevne marked har den globale udvikling i oliepriserne ført til hurtige stigninger i brændstofpriserne. Den samtidige stigning i olie- og gaspriserne betød, at følgevirkningerne blev langt større i landbruget.

3.2. Landbrugere mærker de stigende energipriser i de direkte produktionsomkostninger, priserne på rå- og hjælpestoffer og privatforbruget. Samlet set var energiprisen i landbrugsproduktionen 86 % højere i 2022 end i 2020. Den største stigning var inden for brændsel til opvarmning med en stigning på 225 % i forhold til 2020. Den tilsvarende prisstigning på gødningsstoffer var på 142 % og for elektricitets vedkommende 72 % ([6]).

3.3. De samlede produktionsomkostninger for landbruget var betydeligt højere på grund af stigende priser på rå- og hjælpestoffer. Elasticiteten i efterspørgslen efter de vigtigste rå- og hjælpestoffer til landbruget er meget lav, hvilket viser, at ændringerne i efterspørgslen er mindre end ændringerne i priserne.

3.4. Inden for landbruget betyder de hurtige kortvarige prisændringer, at mulighederne for at tilpasse sig ofte er begrænsede og afhænger af sektoren og typen af landbrug. Energi og gødningsstoffer udgør en relativt stor del af de samlede rå- og hjælpestoffer, der anvendes i landbruget. Ifølge Eurostat ([7]) var andelen af energi i landbrugssektoren i EU 13,2 % i 2022. Desuden steg priserne på andre rå- og hjælpestoffer til landbruget.

3.5. I landbruget i EU steg omkostningerne til gødningsstoffer i 2022 med 103 % i forhold til 2020. Da den konstaterede prisstigning er noget højere end ændringerne i omkostningerne, blev der samlet set anvendt mindre gødning i produktionen i 2022 end i 2020. Til sammenligning var de samlede energiomkostninger 66 % højere i samme periode. Energiforbruget i landbruget var således også lavere i 2022 ([8]).

3.6. Udsvingene i energipriserne har såvel mellemlang- som langsigtede konsekvenser. På mellemlang sigt kan de energidrevne stigninger i produktionsomkostningerne muligvis øge tempoet i de strukturelle omlægninger inden for landbruget. Det gælder både nedlæggelse af bedrifter og omlægning af produktion. Disse virkninger svarer til indvirkningen på andre virksomheder i landdistrikter. På lang sigt fremskynder stigende energipriser omlægning til mere effektiv og udbytterig produktionspraksis, som er mere økonomisk i forhold til naturressourcer og rå- og hjælpestoffer.

([4]) Eurostats regionale årbog 2023.
([5]) Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_manr/default/table), egne beregninger.
([6]) Landøkonomisk regnskab, Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/apri_pi15_ina/default/table), egne beregninger.
([7]) Landøkonomisk regnskab (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/aact_eaa01/default/table?lang=en).
([8]) Landøkonomisk regnskab (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/aact_eaa01/default/table?lang=en), egne beregninger.

4. **Konsekvenserne af høje energipriser for landdistrikterne**

4.1. De konkrete faktorer, der påvirker energiinflationen, varierer afhængigt af region, land og individuelle forhold. Konsekvenserne af stigende energiomkostninger er større i landdistrikter end i bynære områder og byområder. Det skyldes især højere distributions- og leveringsomkostninger, begrænset konkurrence mellem energileverandører, udfordringer inden for energiinfrastrukturen og forskelle i tilskud og politikker.

4.2. Hastigt stigende energipriser og en samlet set høj inflation har betydet et fald i forbrugernes købekraft. Generelt har tempoet i løn- og indkomstudviklingen ikke kunnet holde trit med den hastigt stigende inflation.

4.3. I 2022 var den gennemsnitlige elpris for forbrugerne i EU 44 % højere end i 2020. Forbrugerprisen på gas var 72 % højere og for varmeenergi 24 % højere i samme periode. Den relative andel af de samlede forbrugsudgifter til elektricitet, gas og andre brændsler steg fra 2020 til 2022 ([9]).

4.4. Høje energipriser har øget leveomkostningerne for landbobefolkningen. Det kan påvirke deres evne til at betale for basale fornødenheder såsom opvarmning, elektricitet og transport. Stigende energipriser bidrager til fattigdom i landdistrikterne. Enkeltpersoner og husholdninger har ikke råd til at købe tilstrækkelig energi. Det kan forringe adgangen til stabil opvarmning, køling, belysning og andre grundlæggende energibehov. Energifattigdom kan have negative konsekvenser for sundhed, uddannelse og generel livskvalitet i landdistrikterne, navnlig blandt sårbare befolkningsgrupper og ældre.

4.5. Høje energipriser påvirker desuden erhvervslivet og den økonomiske aktivitet i landdistrikterne. Ikke blot landbruget, men også mange virksomheder i landdistrikterne har lidt under denne situation. Usikkerheden har mindsket investeringslysten og hævet barren for ansættelse af arbejdstagere. Turistsektoren, som er vigtig i mange landdistrikter, har også lidt under de høje energipriser. Det indebærer en risiko for færre beskæftigelsesmuligheder i navnlig fjerntliggende områder og landdistrikter, hvor der sjældent findes alternativer.

5. **Generelle bemærkninger**

5.1. EØSU bemærker, at Kommissionen og medlemsstaterne har indført en række foranstaltninger for at tackle konsekvenserne af de stigende energipriser. Disse foranstaltninger omfatter bl.a. de ekstraordinære støttepakker til de landbrugere, der blev hårdest ramt af situationen i Ukraine i 2022 og de vedvarende høje priser på rå- og hjælpestoffer i 2023, forhøjede lofter for begrænsede støttebeløb til landbrugere, fleksibilitet for og mulig støtte til virksomheder, der mærker de stigende energiomkostninger, og midlertidig fjernelse af afgifter på gødningsstoffer med undtagelse af gødningsstoffer fra Rusland og Belarus. De stigende energipriser tilskynder også til investeringer i alternative energikilder i landbruget. Incitamenterne til at udbrede præcisionslandbrug bliver stadig større. Dyre teknologier vil meget hurtigt kunne betale sig og give stadig større afkast på kort sigt.

5.2. EØSU støtter Kommissionens initiativer til at mindske afhængigheden af fossilbaserede rå- og hjælpestoffer og energikilder. På grundlag af meddelelsen om adgang til gødning til overkommelige priser ([10]) vil Kommissionen fremme bedre adgang til organiske gødnings- og næringsstoffer fra strømme af genvundet affald, navnlig i regioner, hvor brugen af organiske gødningsstoffer er begrænset, støtte omdannelsen af kvælstofgødningsindustrien i EU til en industri baseret på ammoniak, der produceres ved hjælp af vedvarende og fossilfri brint, og sikre, at der er stabile og anvendelige lovrammer for produktionen af vedvarende og kulstoffattig brint, så det sikres, at der hurtigt kan udvikles et marked for vedvarende og kulstoffattige brintbaserede gødningsstoffer. Kommissionen er nødt til at lægge større vægt på fremme af anvendelsen af organiske gødningsstoffer i den fremtidige fælles landbrugspolitik gennem miljøordninger, der belønner landbrugeren.

5.3. EØSU bemærker, at medlemsstaterne i stedet for nationale politiske ad hoc-tiltag bør være bedre til at anvende instrumenterne i de nationale strategiske planer for den fælles landbrugspolitik til at tackle kriser som følge af hastige forandringer på markedet. En gennemgang ([11]) viser, at kun 14 medlemsstater implementerer risikostyringsinstrumenterne under den fælles landbrugspolitik i deres nationale strategiske planer for landbruget. Disse instrumenter bør omfatte omkostningsforsikring eller andre omkostningsrettede foranstaltninger. De instrumenter, der aktuelt er godkendt i henhold til planerne, er overvejende supplerende forsikringsordninger mod fejlslagen høst eller andre vejrbetingede vanskeligheder. Der er imidlertid også ét eksempel på anvendelse af et værktøj til indkomststabilisering i de godkendte nationale strategiske planer inden for rammerne af den fælles landbrugspolitik.

([9]) Husstandenes forbrugsudgifter, Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_co3_p3/default/table?lang=en), egne beregninger.
([10]) COM(2022) 590 final.
([11]) Arbejdsdokument 191a fra Thünen.

5.4. EØSU påpeger, at de hastigt stigende priser og dermed hastigt stigende produktionsomkostninger også udgør en udfordring for mekanismerne i den fælles landbrugspolitik. Den direkte støtte under den fælles landbrugspolitik forsvares ofte med, at den er et værktøj til stabilisering af landbrugernes indkomst i en situation, hvor markedet er i hurtig forandring. Den nuværende fælles landbrugspolitik kan dog ikke i tilstrækkelig grad tage højde for de hastigt stigende produktionsomkostninger for landbruget. Derfor foreslår EØSU, at Kommissionen overvejer at medtage konjunkturudlignende elementer med tilstrækkelig finansiering i instrumenterne under den fælles landbrugspolitik efter 2027. Konjunkturudlignende foranstaltninger vil knytte støtteniveauerne tættere sammen med markedsudviklingen og styrke sikkerhedsnettet mod stigende omkostninger og faldende indtjening.

5.5. EØSU bakker kraftigt op om tanken om, at kontraktpraksis i fødevareforsyningskæden i højere grad bør tage hensyn til de svingende produktionsomkostninger i primærproduktionen. Kontrakter, der relaterer sig til fødevareforsyningskæden, er normalt rigide og tager ikke tilstrækkeligt hensyn til hastigt skiftende produktionsomkostninger. EØSU gør klart gældende, at situationen skal forbedres. EØSU opfordrer til, at aftalelovgivningen og kontraktpraksis harmoniseres af hensyn til sammenhængen og effektiviteten medlemsstaterne imellem.

5.6. Formålet med EU's grønne pagt og jord til bord-strategi er at reducere brugen af uorganisk kvælstofgødning i landbruget. Et vigtigt mål er at gøre landbruget i EU mindre afhængigt af fossilbaseret kvælstofgødning. Øget anvendelse af genvundne næringsstoffer og ikkefossile kvælstofkilder vil gavne miljøet og skabe nye regionale erhvervs- og innovationsmuligheder ([12]). Dette er også vigtigt for at nå målet om CO_2-neutralitet senest i 2050.

5.7. EØSU understreger behovet for bedre politiksammenhæng for at øge tempoet i den grønne omstilling, navnlig dekarboniseringen og overgangen til ikkefossile energikilder. Disse mål bør i højere grad medtænkes ikke blot i landbrugs- og landdistriktspolitikkerne, men også i andre sektorpolitikker. Det kræver samtidig bedre udnyttelse af investerings- og venturekapitalordninger uden for EU-budgettet. Af hensyn til sammenhængen i politikkerne bør landdistriktsproofing indgå i alle politikordninger.

5.8. EØSU påpeger, at landdistrikternes fremtid og velstand er af afgørende betydning for Europas fødevaresikkerhed, strategiske uafhængighed ([13]) og modstandsdygtighed samt for et bæredygtigt energimiks, der bidrager til EU's energiuafhængighed. EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at støtte landdistrikterne yderligere i at udvide produktionen af bæredygtig vedvarende energi, herunder ved at fjerne de eksisterende hindringer, decentralisere produktions- og lagringssystemerne, gøre energinettene mere robuste og uddanne kvalificerede fagfolk samt ved at fremme anvendelsen af vedvarende energikilder som et middel til at bidrage til energiuafhængighed, indkomstdiversificering og bekæmpelse af energifattigdom og klimaændringer.

5.9. EØSU understreger vigtigheden af at opretholde og udvikle infrastrukturen i landdistrikterne i hele EU. Ordentlig og godt vedligeholdt infrastruktur øger modstandsdygtigheden og gør det muligt at tilpasse sig under nye kriser. Et væsentligt infrastrukturelement er et udbredt bredbåndsnet i alle landdistrikter. Bredbånd mindsker behovet for at pendle og skaber dermed bedre betingelser for fjernarbejde. Desuden forbedrer det vilkårene for at drive virksomhed i landdistrikter og bidrager dermed direkte til beskæftigelsen i landdistrikterne.

5.10. EØSU understreger, at vedvarende energi og fremme af lokal energiproduktion og lokale energifællesskaber er en vigtig del af EU's langsigtede vision for landdistrikterne ([14]). EØSU mener, at det er vigtigt at forpligte sig til at gennemføre målene i EU's langsigtede vision for landdistrikterne. I den forbindelse anerkender EØSU betydningen af initiativer såsom pagten for landdistrikterne ([15]), som styrker forvaltningen på flere niveauer, letter samarbejdet blandt interessenter og aktivt bidrager til fremme af vedvarende energi og bæredygtig udvikling i landbrugssektoren og landdistrikterne.

([12]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs informationsrapport om Fordele ved ekstensivt husdyrbrug og organiske gødningsstoffer inden for rammerne af den europæiske grønne pagt.

([13]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »strategisk autonomi og fødevaresikkerhed og –bæredygtighed« (EUT C 105 af 4.3.2022, s. 56).

([14]) Meddelelse fra Kommissionen — En langsigtet vision for EU's landdistrikter (COM(2021) 345 final).

([15]) https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.

5.11. EØSU understreger, at de lokale og regionale energifællesskabers rolle skal anerkendes og fremmes for at opnå en retfærdig og effektiv energiomstilling i landdistrikterne ([16]). Energifællesskaber er nye former for energiproduktion og -forbrug. EØSU ser mange muligheder i energifællesskaber og finder navnlig VE-fællesskaber yderst interessante i et landdistriktsperspektiv. Der er flere eksempler på velfungerende energifællesskaber, bl.a. Wildpoldsried ([17]), Elektrizitätswerke Schönau ([18]), Muttersholtz ([19]) samt Claremorris og Western District Energy Co-Op ([20]).

5.12. Investeringer i biogas, vindenergi, solenergi og anden vedvarende energi bidrager til at mindske afhængigheden af fossile brændstoffer og øge selvforsyningen med energi i EU samlet set. Disse investeringer bør styrkes, navnlig på landbrugsbedrifter. På grundlag af disse investeringer kan lokale og regionale energinet stabilisere energimarkedet og skabe sikkerhedsnet mod turbulens på markedet, navnlig for forbrugere, landbrugere og små virksomheder i landdistrikterne.

5.13. EØSU understreger vigtigheden af energibesparelser og forbedring af energieffektiviteten. Energibesparelser kan — ud over andre fordele — bidrage til øget modstandsdygtighed over for fremtidige kriser. Der er mange muligheder for at spare energi, f.eks. bedre isolering af bygninger, øget energieffektivitet, mere intelligent brug af elektricitet, forskellige mobilitetsløsninger og fjernarbejde. Inden for landbruget er der også mulighed for bl.a. præcisionslandbrug samt mere brændstof- og energieffektive produktionsmetoder og maskiner.

Bruxelles, den 14. december 2023.

Oliver RÖPKE

Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

([16]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om energiomstillingen og den digitale omstilling i landdistrikter (EUT C 486 af 21.12.2022, s. 59).
([17]) Temadebat om Rural Pact #1: Renewable energies in rural areas (https://www.eesc.europa.eu/da/agenda/our-events/events/rural-pact-1-renewable-energies-rural-areas).
([18]) https://www.ews-schoenau.de/ews/geschichte/.
([19]) Muttersholtz, Territoire à énergie positive.
([20]) https://claremorris-energy-coop.com/.